

A Kollektor gondjai a mi gondjaink is

Nincs olyan könyvtárosi fórum, ahol állandó ismétlődéssel el ne hangzanának azok a jogos panaszok, melyek összegyűjtve *Adonyi Máté György* és *Ribicska Raymond* tollából ismét hangot kaptak a Könyvtáros 1970/6-os számában. A problémák nem újjak, a könyvtárosok, a Könyvtárellátó vezetői egyaránt jól ismerik azokat.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatából is — csak úgy mint az ország más könyvtáraiból — egyre több és feltétlen megoldást sürgető panasz, kritika jelzi, hogy a Könyvtárellátó működését zavaró tényezők hovatovább gátjává válnak a könyvtári szolgáltatás folyamatosságának.

A Könyvtárellátó 18 éves fennállása után nem kell bizonyítani azt a nagyon is fontos szerepet, melyet a könyvtári munka segítségével betölt. Nem véletlenül ragadja meg a hazánkba látogató külföldi szakemberek figyelmét. Mintájára szervezték meg több országban is a könyvtárak könyvellátását.

A könyvtári szakemberek, akik korábbi hazai vagy külföldi tapasztalatokból ismerik, mit jelent könyveket vásárolni ilyen intézmény nélkül, könyvtáranként külön-külön, tájékoztató nélkül, ráadásul szakozni, cédulákat szerkeszteni és megírni — hogy csak a legfontosabbakat említsem — különösen aggódnak amiatt a stagnálás miatt, amit tapasztalni kényszerülnek.

Nagyon szükséges ezért az illetékes felügyeleti és költségvetési szervek figyelmét felhívni arra a veszélyre, melyet ennek a maga nemében európai viszonylatban is úttörő intézménynek nem kellő szinten tartása jelent a könyvtárak számára.

Nem tartom szükségesnek a hálózatunkból érkező összes reklamáció részletes felsorolását, hiszen legtöbbjük megegyezik azokkal, melyeket a fentebb idézett cikk összefoglal. Csupán néhányat említek a nyomaték kedvéért.

Az állandóvá vált reklamációk között továbbra is a könyvek könyvtárba jutásának lassúsága, a könyvtári kötések csökkenése, a rendelt példányok redukálása, az időnkénti szerelékhiány, a cédulák minősége, a jegyzékek mennyisége körüli bizonytalanságok, az esetleges könyvcserék bonyolultsága szerepelnek elsősorban.

A könyvek késése sokszor hozza lehetetlen helyzetbe a könyvtárakat. Mindenki tudja, hogy mit jelentett ez a közelmúlt történelmi évfordulói idején.

Könyvtáraink emiatt kénytelenek más megoldást keresni. Egyre többen vásárolnak könyvesboltokban. S bár ez rengeteg többletmunkát ró a könyvtárakra, mégis vállalják, különösen évfordulók idején, könyvhét alkalmával, vagy egyéb, időhöz kötött kiadványok esetében. Sajnos, már a könyvkiadók is késeknek, ami azt jelenti, hogy eleve késéssel indul útjára sok kiadvány. Csak június végén érkeztek meg például a könyvtárakba a Hazánk felszabadulása, A felszabadulás krónikája, Magyarország 25 év tükrében, a Szabadság, te szülj nekem rendet című könyvek és Lukács György: Lenin c. munkája. Hány és hány olvasó, iskola, intézmény kérését kellett az évfordulókat közvetlenül megelőző hetekben elutasítani e könyvek hiánya miatt. Ezeknek a kiadványoknak egy része — kizárólag a késés miatt — bizonyára raktáron maradt. Ez még kereskedelmi szempontból is nagyon káros.

Lehetne az is egyfajta megoldás, hogy a könyvtárak könyvesboltokkal szerződjenek, s akkor korábban kaphatnák a könyveket. De ezt a megoldást semmiképpen sem lenne célszerű választani akkor, amikor egy ilyen intézmény is létezik, mint a Könyvtárellátó.

A könyvek késedelmes szállítása miatt felborul a pénzgazdálkodás tervszerűsége is a könyvtárakban. Mivel évközben nem lehet tudni, hogy 22 avagy 24 jegyzékkel, továbbá készlettájékoztatókkal kell-e számolni, a könyvtárak nem tudják ésszerűen elosztani a rendelkezésükre álló, cseppet sem bőséges beszerzési keretet. 1969-ben például három „rendes” jegyzék és két készlettájékoztató elszámolása csúsztott át 1970-re. Így az 1969 decemberben beadott jegyzékeket 1970 márciusában számolták el. Ez bizony nagyon sok zavart okozott, különösen ott, ahol éppen a kerületi tanács által biztosított pénzkeretet érintette.

Soha meg nem bocsátott „bűne” a Könyvtárellátónak, az ún. húzás, bizonyos megrendelt tételek törlése, vagy a példányszámok csökkentése. Ennek is meglehetősen a maga objektív okai. Az az érzésünk azonban, hogy nem mindig indokolt ennyire óvatosnak lenni, s nem kellene ilyen gyakran olyan helyzetbe kerülnie a Könyvtárellátónak, hogy redukálni kényszerüljön. Az ország könyvtáraiért lehetne annyi kockázatot vállalni, hogy esetenként bizonyos mennyiségű könyv esetleg raktáron marad.

A rendelt példányszámok csökkentései többségükben népszerűvé vált könyveknél fordulnak elő, ami azt jelenti, hogy ezeket a könyvtárak nem tudják más forrásból pótolni. Mire kiderül, hogy a kértnél kevesebbet küld nekik a Könyvtárellátó, már

sehol sem kaphatók a könyvek. Különösen fájdalmas ez a több könyvtári egységből — gyermekrészleg, fiókok — álló könyvtárak esetében. Például: ha a pesterzsébeti 27-es könyvtár 5—6 példányt rendel, s ebből törölnek, akkor ez azt jelenti, hogy az 5 egységből álló könyvtár még egyetlen példányt sem tud egységeinek adni. Már pedig az a gyakorlat, hogy a Kollektor a több példányból töröl: nyilván arra gondol, hogy „jut is, marad is”.

Az utóbbi időben a könyvkártyák, katalóguscédulák körüli eddigi panaszok — kérések, cserék stb. — mellett újabb probléma jelentkezett: a kártyák „többszínűsége”. A cédulák hol ilyen, hol olyan színűek — s ez nagyon zavaró —, továbbá olyan apró betűkkel nyomtatják őket, melyeket képtelenség elolvasni.

Az olvasók egy része amúgy is idegenkedik a katalógus használatától, de ha még ilyen technikai zavaró tényezők is riasztják, különösen elzárkózik előle.

Nem lehet meg nem említeni a könyvcserék problémáját. A könyvtárosok gyakran panaszkodnak, hogy e téren nem tapasztalnak a Könyvtárellátó minden munkatársánál egyforma készséget. Pedig többnyire a vállalat vagy a nyomda hibájából eredő cseréről van szó. Azzal a Könyvtárellátó által korábban biztosított lehetőséggel ritkán énerék a könyvtárak, hogy a netáni hibás rendelés esetén is cseréljenek. Pedig erre is nagy szükség lenne, mert az Új Könyvek recenziói nem nyújtanak minden esetben kellő tájékoztatást a könyvekről, s nem adnak elegendő praktikus tanácsot a rendelésekhez. Így bizony előfordulnak „melléfogások”, amelyek a kis könyvtárakat különösen érzékenyen érintik.

Régi álmaink egyikét szeretném ismét — ki tudja hányadszor — szövéteni. A könyvek PVC fólia-borítását. Miután több éven át hiába kértük, a könyvtárak átérték arra, hogy saját maguk, nagyon is kisüzemi módon borítsák be PVC fóliával legalább az újonnan vásárolt könyveket. A fóliaborítás nagy előnyéről ma már sem kell meggyőzni, még ezzel a kisüzemi módszerrel is megéri. De mennyivel gazdaságosabb, jobb lenne, ha ezt a szolgáltatást is a Könyvtárellátó vállalna.

Sajnos, hosszan lehetne még sorolni mindazokat a hiányosságokat, melyek a Könyvtárellátó és a könyvtárak jó együttműködését zavarják, s melyek nemcsak sok bosszúságot okoznak, de nagyon komolyan gátolják a könyvtárak folyamatos munkáját is.

Az utóbbi években érezhetően előtérbe kerültek társadalmunkban a gazdaságossági, jövedelmezőségi szempontok. Nem törvényszerű következménye ennek, de mégis háttérbe szorul a kulturális élet sok területe. E jövedelmezőségi szempontok túlzott előtérbe nyomulása tapasztalható a könyvfronton is. Ennek árnyéka vetődik a Könyvtárellátó támogatására és működési feltételeinek biztosítására. A művelődéspolitikai szempontok nem kellő érvényesítése tükröződik az Állami Könyvterjesztő Vállalatnál, amikor nem biztosít kellő feltételeket a Kollektor működéséhez.

Valahogy úgy vagyunk a Könyvtárellátóval, hogy nehéz vele, de nélküle még nehezebb lenne. A könyvtári munka eredményességéhez a Könyvtárellátó működési feltételeinek biztosítása, szolgáltatásainak bővítése is szükséges.

Király Lászlóné

Mi a hiba a Könyvtárellátónál?

A Könyvtárellátó azok közé az intézmények közé tartozik, amelyeket gyakran emlegetnek, sokan szidnak, de amelyek nélkül nem tudnánk megenni. Létét természetesnek tartjuk, hibáival szemben viszont türelmetlenek vagyunk, mert munkánkat hátráltatják.

A községi könyvtárosoknak el szoktuk mondani, milyen előnyökkel jár a könyvtárak ellátásának hazai rendszere. Ők rendszerint arról beszélnek, hogy a könyveket milyen későn kapják meg, a rendelt példányokból sokszor kihúznak, és baj van a cédulákkal is. Nagyjából ezek az észrevételek olvashatók *Adonyi Máté György* és *Ribicska Raymond* cikkében is, a Könyvtáros 1970/6. számában, és ezekről beszélgetünk, ha más megyebeli kollégákkal találkozunk. A cikk megállapításait tehát elfogadjuk, legfeljebb még néhány adattal egészíthetjük ki. Így elsősorban szembetűnő a könyvek megjelenése és jegyzékre kerülése közötti idő növekedése, amihez hozzájön a rendelés és kiszállítás közötti időszak állandó hosszabbodása. Éveken keresztül megszoktuk, hogy a szállítás a rendelés mögött legfeljebb két jegyzékkel marad el, az idén július 20-ig 12 jegyzék jelent meg, de a kiszállítás még csak a 8-as jegyzéknel tartott. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy az évfordulókra megjelent könyvek